

Міністерство освіти та науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

**(спеціальність: 014.05 Середня освіта (біологія та
здоров'я людини); 014.06 Середня освіта (хімія);
091 Біологія; 014. Середня освіта
(Здоров'я людини))**

Харків – 2020

ББК 28; Б 63.

Рекомендовано до друку Вченою радою природничого факультету
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
(протокол №8 від 11 березня 2020)

Укладачі: проф. Маркіна Т.Ю, доц. Кукіна О.М., доц. Ликова І.О.,
проф. Леонтьєв Д.В., доц. Твердохліб О.В.

© Харківський національний
педагогічний університет імені
Г.С. Сковороди, 2020

ВСТУП

Відповідно до Положення про організацію та проведення атестації на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» http://smc.hnpu.edu.ua/files/Polozhennya/15_Polozhennya_pro_organizatsiyu_ates_tatsii.pdf та згідно Кодексу академічної доброчесності Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/kodeks_dobrochesnist.pdf студенти природничого факультету, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, упродовж навчання, згідно навчального плану, виконують курсові роботи, як індивідуальні наукові завдання.

Теми наукових досліджень визначають кафедри й затверджують на раді факультету.

Індивідуальне наукове дослідження (курсова робота) виконується у два етапи:

- практичний (виконання лабораторного експерименту, спостереження у природі, тестування, педагогічне обстеження стану здоров'я) етап, який реалізується під час проходження практик

- теоретичний етап – аналіз літературних джерел за темою наукового дослідження, узагальнення, обговорення результатів дослідження та їх співставлення з сучасним станом проблеми, формування висновків;

Курсова робота є самостійним науковим дослідженням, що має відповідну структуру, внутрішню систему і відображає хід і отримані результати визначеної теми. Курсова робота повинна:

- відповідати сучасному рівню розвитку науки, а її тема – бути актуальною;

- відбивати як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність використання яких всебічно обґрунтовується у кожному конкретному випадку їх використання;

- містити принципово новий матеріал, що включає опис нових фактів, явищ і закономірностей або узагальнення раніше відомих положень з інших наукових позицій або у зовсім іншому аспекті;

- передбачати елементи наукової полеміки; наводити вагомі й переконливі докази на користь обраної концепції, всебічно аналізувати і доказово критикувати протилежні їй точки зору.

Курсова робота має виявити вміння студента грамотно проводити дослідження, обробляти, систематизувати, інтерпретувати та класифікувати одержані результати.

1. Основні вимоги до курсової роботи

Загальні положення

1.1. Назва курсової роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати обраній спеціальності та сутності наукової проблеми, що вирішується, вказувати на мету дослідження роботи та її завершеність. Іноді для більшої конкретизації до назви необхідно додати невеликий (4-6 слів) підзаголовок.

У назві небажано використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового характеру. Треба уникати назв, що починаються зі слів «Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» і т. ін., у яких належною мірою не відбито сутність проблеми.

1.2. Під час написання курсової роботи студент обов'язково повинен посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати.

1.3. В курсовій роботі бакалавра необхідно стисло, логічно та аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології тощо.

1.4. Курсову роботу подають у вигляді спеціально підготовленого рукопису в твердій палітурці, та електронний варіант. До захисту курсової роботи науковий керівник здійснює рецензування роботи за критеріями наданими у додатку **В**.

Керівник наукової роботи здійснює її перевірку на плагіат шляхом надсилання тексту на поштову скриньку **antiplagiat@hnpu.edu.ua** або доступних в інтернеті антиплагіатних програмах.

Інститут інформатизації освіти Університету проводить технічну перевірку за допомогою сертифікованої програмно-технічної системи «UNICNEK» для виявлення збігів/ідентичності/схожості у текстах вищезазначених робіт.

Довідки (Додаток Г) про результати перевірки вищезазначених робіт є

підставою для розгляду і прийняття відповідних рішень щодо доброчесності виявлених антиплагіатними системами запозичень або наявності в них плагіату приймаються на кафедрах.

1.5. Курсову роботу виконують державною мовою.

1.6. захист курсової роботи проводиться публічно – на відкритому засіданні кафедри у визначений графіком навчального процесу на факультеті термін.

Під час засідання із захисту курсових робіт ведеться протокол із розгляду курсових робіт студентів, який підписують члени комісії.

Під час захисту студент стисло (час виступу – 5-7 хвилин) доповідає зміст курсової роботи, обґрунтовує висновки.

Голова комісії із захисту курсових робіт ознайомлює присутніх із рецензією наукового керівника, результатами перевірки роботи на плагіат.

Виконавець курсової роботи відповідає на запитання членів комісії та інших присутніх на захисті.

По завершенню виступів-захистів усіх студентів, які виконували курсові роботи, комісія проводить закрите засідання.

На закритому засіданні по кожній курсовій роботі обговорюється якість її виконання, результати захисту і більшістю голосів виносяться рішення про загальну оцінку курсової роботи з урахуванням наступних критеріїв:

- обґрунтованість актуальності і новизни обраної теми, повнота визначення мети і завдань дослідження, спрямованість роботи на практичне застосування вивченого теоретичного матеріалу;
- науково-теоретичний рівень змісту роботи, ступінь досягнення поставлених завдань у висновках;
- ступінь самостійності проведеного дослідження, оригінальність наукового тексту;
- дотримання норм оформлення роботи, наукового стилю викладення матеріалу;

- уміння студента стисло й послідовно викладати сутність і результати дослідження, володіння культурою презентації;
- здатність студента аргументовано захищати свої пропозиції, власну точку зору під час додаткових запитань.

При виставленні оцінки комісія враховує рецензію наукового керівника та результати перевірки роботи на плагіат.

Одразу після завершення закритого засідання результати захисту оголошуються студентам й заносяться у відомість обліку успішності та залікову книжку студента.

У разі, якщо за результатами захисту студент отримує підсумкову оцінку «незадовільно», курсову роботу повертають виконавцю для виправлення визначених недоліків та повторного захисту роботи як академічної заборгованості. Ліквідація академічної заборгованості здійснюється шляхом повторного захисту у термін, визначений у графіку перескладань.

2. Структура курсової роботи

Курсова робота повинно містити:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (у разі потреби);
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел, додатки (у разі потреби).

3. Вимоги до змісту курсової роботи

3.1. Титульний аркуш курсової роботи. Титульний аркуш курсової роботи містить: назву наукової організації або вищого навчального закладу, де виконана робота; назву роботи; прізвище, ім'я, по батькові автора; назву

кафедри, де виконувалась дипломна робота; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника і (або) консультанта; місто і рік. Приклад оформлення титульного аркушу представлений у Додатку А.

3.2. Зміст подають на початку наукового дослідження бакалавра. Він містить назви та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та інших пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури та ін.

3.3. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (у разі потреби). Якщо в курсовій роботі вжита специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення й таке інше, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, а справа – їх детальне розшифрування.

Якщо в курсовій роботі бакалавра спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення повторюються менше ніж три рази, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

3.4. Вступ (не більше 5 сторінок). Розкриває сутність і стан наукової проблеми (задачі) та її значущість, підстави й вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Далі подають загальну характеристику курсової роботи в рекомендованій нижче послідовності.

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими шляхами розв'язання проблеми (наукової задачі) обґрунтовують актуальність та доцільність дослідження для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва.

Об'єкт дослідження. Процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення.

Предмет дослідження. Міститься в межах об'єкта – саме на ньому повинна бути спрямована увага, оскільки він визначає тему наукового дослідження бакалавра.

Мета і задачі дослідження. Формулюють мету роботи й задачі, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Не варто формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», оскільки ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Методи дослідження, використані для досягнення поставленої в курсовій роботі мети (стисло);

Наукова новизна. Коротка анотація нових положень або рішень, запропонованих автором особисто, з обов'язковою вказівкою на відмінність цих положень від вже відомих;

Практичне значення одержаних результатів. У курсовій роботі бакалавра, що має теоретичне значення, необхідно подати відомості про наукове використання результатів дослідження або рекомендації щодо їх використання, а у дослідженні, що має прикладне значення – відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання.

Апробація результатів курсової роботи. Зазначається, на яких наукових з'їздах, конференціях, симпозіумах, нарадах оприлюднені результати досліджень, що включені до курсової роботи.

3.5. Основна частина. Основна частина курсової роботи складається із розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають із нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів дослідження. У кінці кожного розділу формулюють висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

У розділах основної частини подають:

– *перший розділ* – огляд наукової літератури за темою й вибір напрямів

досліджень;

- **другий розділ** – викладення загальної методики й основних методів дослідження; характеристики об'єкту дослідження; геолого-географічну характеристику місця дослідження (у разі потреби); методику проведення дослідження;
- **третій розділ** – експериментальна частина і методика дослідження; проведені теоретичні й (або) експериментальні дослідження; аналіз і узагальнення результатів дослідження.

В огляді літератури студент окреслює основні етапи розвитку наукової думки за обраною проблемою. Стисло, критично висвітлюючи основні думки, висловлені у роботах попередників, студент повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними, і визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень в обраній галузі.

У другому розділі обґрунтовують вибір напрямку дослідження, наводять методи вирішення задач та їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методику проведення дослідження, наводять характеристику об'єкту біологічного дослідження, а також надають геолого-географічну характеристику місця проведення дослідження (для фауністичних, флористичних робіт). У теоретичних роботах розкривають методи розрахунків та гіпотези, що розглядають, в експериментальних – принципи оцінки похибок розрахунків.

У наступних розділах з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора із висвітленням того нового, що він вносить у розробку проблеми. Студент повинен давати оцінку повноти вирішення поставлених задач, оцінку достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і закордонних праць, обґрунтування потреби додаткових досліджень, негативні результати, що обумовлюють необхідність припинення подальших досліджень тощо.

Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

3.6. Висновки. Викладають найбільш важливі наукові та практичні результати, одержані в науковому дослідженні бакалавра, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (задачі), її значення для науки й практики. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів. У першому пункті висновків коротко оцінюють стан питання. Далі у висновках розкривають методи вирішення поставленої в курсовій роботі бакалавра наукової проблеми (задачі), їх практичний аналіз та порівняння з відомими вже способами розв'язання.

У висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їх використання.

3.7. Список використаних джерел. Список використаних джерел необхідно розміщувати в порядку згадування джерел у тексті за їх наскрізною нумерацією, або за алфавітом.

3.8. Додатки. У разі потреби до додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для цілісного сприйняття наукового дослідження бакалавра:

- проміжні математичні доведення, формули й розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- інструкції й методики, опис алгоритмів і програмного забезпечення, що розроблені в процесі виконання курсової роботи;
- ілюстрації допоміжного характеру, фото тощо.

4. Правила оформлення курсової роботи

4.1. Загальні вимоги. Наукове дослідження друкується у текстовому редакторі Microsoft Word. Файл зберігається у форматі **doc** або **docx**.

Слід використовувати наступні параметри тексту: **шрифт** Times New

Roman, кегль 14, інтервал 1.5, поля: ліве – 3 см, решта – 2 см, абзацний відступ – 1 см, інтервал між абзацами – 0 пт, вирівнювання за шириною. Для виділення червоних строк на початку абзаців забороняється використовувати пробіли.

Знак – (тире) застосовується для граматичних тире («рослини – це автотрофи») і вираження діапазону значень («стор. 10–12», «за температури 30–35°C»), причому в першому випадку він оточений інтервалами, а в другому інтервали не потрібні. Знак — (довге тире) не використовується.

Знак - (дефіс) застосовується тільки в складних словах («синьо-жовтий», «10-кратний», «3-й»).

Інтервали ставляться після усіх знаків розділу (. , ; :) та ніколи не ставляться перед ними. Виняток становить складні номери («Рис. 1.2», «Розділ 1.2.1.»), всередині яких інтервали не ставляться; однак після скорочень («Рис.», «Мал.», «Табл.») інтервал ставиться.

Обсяг роботи складає до 30 друкованих сторінок. До загального обсягу роботи не входять: додатки, список використаних джерел, таблиці і рисунки, які повністю займають площу сторінки. Текст роботи має бути написаний без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин курсової роботи **«ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ»** – набираються великими жирними літерами симетрично до тексту, без абзацних відступів. Кожний розділ починається з нової сторінки. Перехід на початок нової сторінки здійснюється не уведенням порожніх строк, а інструментом *Вставка→Розрив сторінки*.

У розділах (не обов'язково у всіх) можуть бути присутніми підрозділи. Їхні назви набираються малими літерами (крім першої великої), напівжирним шрифтом 14 кегля.

Підрозділи 1 рівня наводяться в окремому рядку. Крапка після них не ставиться. Якщо такий заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапками, але наприкінці останнього речення крапка все одно не ставиться.

Підрозділи 2–3 рівнів наводяться у підбір, тобто продовжуються текстом у тому ж рядку. Крапка після таких заголовків ставиться.

У тексті не допускаються заголовки, які не мають номера.

Підрозділи завжди мають починатися одразу від початку розділу. Розділ не може містити текст, що не належить до жодного підрозділу.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервалам.

4.2. Нумерація. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою у курсовій роботі бакалавра є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок наукового дослідження бакалавра.

На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують. Номер розділу ставлять після слова «**РОЗДІЛ**», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту

складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту між якими ставлять крапку. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в курсовій роботі бакалавра безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації й таблиці, які розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку й розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: *Рис. 1.2* (другий рисунок першого розділу).

Номер ілюстрації, її назва й пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в курсовій роботі бакалавра подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу (за винятком таблиць, поданих у додатках). У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо в курсовій роботі бакалавра одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» та її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова

«Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1.2».

Формули в курсовій роботі бакалавра (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу й порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Примітки до тексту й таблиць, у яких вказують довідкові й пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1....

2....

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

4.3. Ілюстрації. Ілюстративний матеріал у роботі використовується з метою більш наочного представлення результатів досліджень та їхнього обґрунтування. Найчастіше в роботах використовуються такі види ілюстративних матеріалів: креслення, рисунки, таблиці, діаграми, графіки, схеми, фотографії. Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення. Приклад ілюстрації (рисунка) нижче, Рис.4.1.

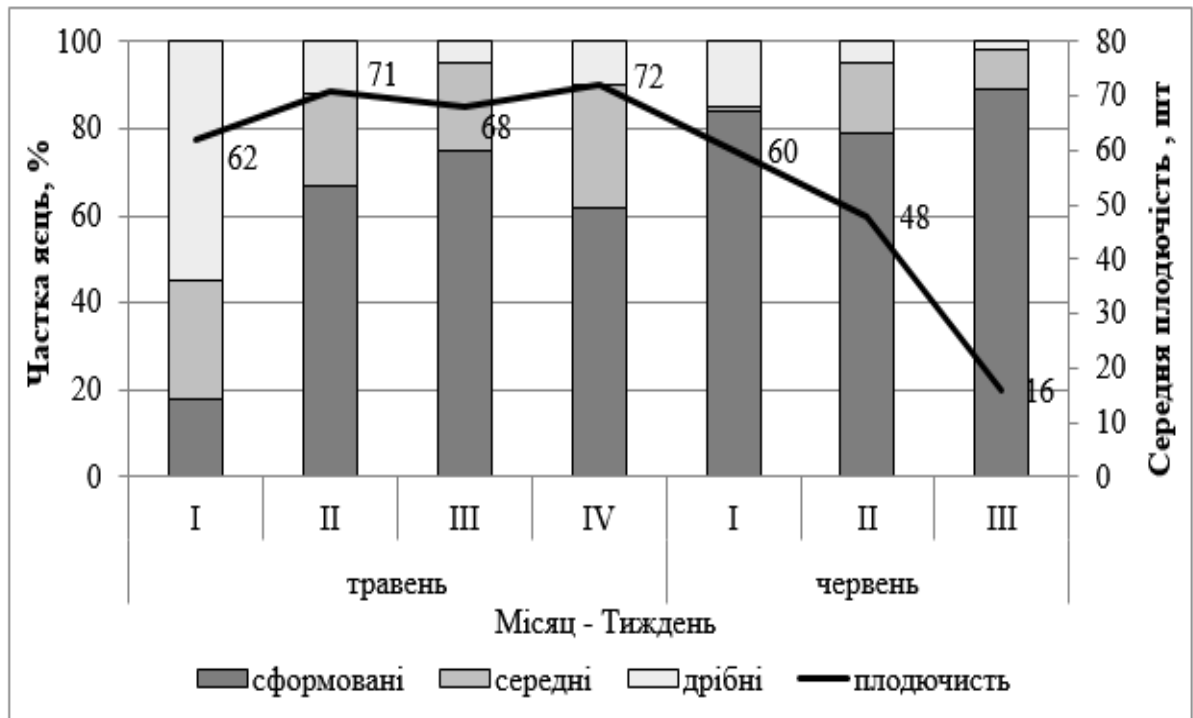

Рис. 4.1. Розподіл яєць західного травневого хруща та плідючість протягом періоду льоту самиць (приклад)

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. За потреби ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий текст).

4.4. Таблиці. Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді таблиць.

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання у тексті наукового дослідження бакалавра. Якщо ж таблиця безпосередньо з текстом не пов'язана, то її можна навести у додатках.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють. Приклад побудови таблиці, Табл.4.1

**Орієнтований добовий набір продуктів, г, для харчування
дітей та підлітків**

Продукт	7-10 років	11-13 років	14-17 років	
			юнаки	дівчата
М'ясо	140	175	220	220
Молоко і кисломолочні продукти	500	500	500	500
Сметана і вершки	15	15	15	15
Сир кисломолочний	45	45	50	50
Масло вершкове	25	25	30	30
Олія	10	15	15	15
Риба	40	60	70	60
Цукор	70	85	100	100
Макарони	15	15	15	15
Крупи	35	35	35	35
Борошно	20	20	20	20
Яйця (1 шт. – 40 г)	40	40	40	40
Овочі	275	300	350	330
Фрукти	150-300	150-300	150-300	150-300
Картопля	200	250	300	275

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку курсової роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною.

Усі таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу арабськими цифрами. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу й порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Номер таблиці пишуть на один рядок вище й праворуч від назви. Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з

маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними.

Таблицю з великою кількістю рядків переносять на інший аркуш (чи аркуші). У цьому випадку назву таблиці розміщують над її першою частиною. Над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1.2».

Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини й розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки. Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її головку, в другому випадку – боковик.

Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова його можна замінити лапками, якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами «Те ж», а далі лапками. Ставити лапки замість цифр, марок, знаків, математичних і хімічних символів, які повторюються, не варто. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

4.5. Формули. Формули необхідно подавати в Microsoft Equation 3.0 (Вставка – Об’єкт – Microsoft Equation 3.0). Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Рівняння і формули треба виділяти від загального тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його варто перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (–), множення (x) і ділення (:).

4.6. Посилання. При написанні курсової роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в науковому дослідженні бакалавра. Такі посилання дають змогу

відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, а також дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг тощо. Посилатися варто на найновіші видання та публікації. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до нових видань.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела, на яке подано посилання в курсовій роботі бакалавра.

Посилання на джерела в тексті курсової роботи варто зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1-7]...».

Допускається наводити посилання на джерела у виносках, при цьому оформлення посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань із зазначенням номера.

Наприклад: цитата в тексті: «... щорічно в Україні утворюється 1,7 мільярда тон різноманітних твердих промислових відходів... [6]¹⁾».

Відповідний опис у переліку посилань:

6. Бент О. И. Про розробку концепції ресурсозбереження в мінерально-сировинному комплексі України. *Мінеральні ресурси України*. 1995. № 2. С. 20-21.

Відповідне подання виноски:

---

¹⁾[6] Бент О. И. Про розробку концепції ресурсозбереження в мінерально-сировинному комплексі України. *Мінеральні ресурси України*. 1995. № 2. С. 20-21.

Посилання на ілюстрації в курсовій роботі бакалавра вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2».

Посилання на формули в курсовій роботі бакалавра вказують

порядковим номером формули в дужках, наприклад «... у формулі (2.1)».

На всі таблиці в курсовій роботі бакалавра повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...в табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивися», наприклад: «див. табл. 1.3».

4.7. Список використаних джерел. Джерела можна розміщувати в списку одним із таких способів: в порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Відомості про джерела, що включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з обов'язковим наведенням назв праць. Приклад оформлення відомостей подано у Додатку Б.

4.8. Додатки. Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті наукового дослідження бакалавра.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках курсової роботи, то кожен такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, що друкується вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами (з першої великої) друкується слово «Додаток _____» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки варто позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т. д. Один додаток позначається як додаток А.

При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на титульному аркуші під назвою курсової роботи друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ».

Текст кожного додатка за потреби може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – підрозділ 3.1 додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули, що розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2. – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка.

5. Порядок представлення курсової роботи на кафедру

5.1. Подання курсової роботи. Робота (з підписами, відгуком керівника і рецензією) подається на кафедру що випускає бакалавра, і підписується завідувачем кафедри з поміткою «До захисту допущено».

Робота подається у двох примірниках: перший – у твердій або термопалітурці (пружинне опрацювання забороняється!); другий – на електронному носії (одним суцільним файлом). Електронна версія курсової роботи має бути ідентичною паперовій.

Захист курсової роботи відбувається під час відкритого засідання випускової кафедри у формі презентації (Power Point) з доповіддю до 5 хвилин, під час якої студент розкриває мету, завдання і актуальність даного дослідження, коротко подає матеріал і використані методики та отримані результати дослідження.

6. Система оцінювання курсової роботи спирається на такі параметри:

- глибина аналізу спеціальної літератури, у тому числі й використання новітніх праць як вітчизняних, так і закордонних фахівців,
- актуальність і перспективність теми дослідження,
- ступінь наукової новизни,
- методика дослідження,
- достовірність і верифікованість висновків,
- логіка викладення матеріалу,
- стиль, мова і орфографія викладення матеріалу.

Всі ці моменти спеціально наголошуються в рецензії, яку має давати спеціаліст у даній галузі наукового знання, призначений кафедрою.

Додаток А
Приклад оформлення титульного аркушу курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра _____

(тема)

Курсова робота
з галузі знань _____
спеціальності _____
Іваненко Марії Іванівни

Науковий керівник:
канд. біол. наук, доцент
Петренко Марія Петрівна,

(підпис)

Рецензент:
канд. біол. наук, доцент
Василенко Іван Петрович

(підпис)

Додаток Б

Приклади оформлення списку літератури згідно з ДСТУ 8302:2015
«Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.

	4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. 10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини XX століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Сеницына. Киев ; Мелитополь :

	НПУ ім. М. Драгоманова ; МГПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 306 с. 3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ ім. М. Драгоманова ; МГПУ ім. Б. Хмельницького, 2017. Т. 1. 382 с. 4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. 5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Группы інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	1. Авдеева О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543. 6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141. 8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.

Архівні документи	1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков: ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. Центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська

	біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212. 3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
Частина видання: довідкового	1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.

видання	2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
Частина видання: продовжуваного видання	1. Коломєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79. 3. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 4. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf. 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.

Додаток В
РЕЦЕНЗІЯ
представленої курсової роботи

студента _____

природничого факультету _____ курсу зі спеціальності
«_____»)» з навчальної дисципліни
«_____» за темою:

Науковий керівник _____

1. Академічна доброчесність

За результатами перевірки на плагіат (співпадання _____ %) представлена курсова робота _____ для подальшого _____ її оцінювання та захисту.

(допускається / не допускається)

2. Оцінювання курсової роботи

(оцінювання до 100 балів)

№ з/п	Критерії оцінювання курсової роботи	Максимальна кількість можливих балів	Кількість отриманих балів
1.	СВОЄЧАСНІСТЬ представлення готової курсової роботи (заплановано _____.20__ р., зроблено _____.20__ р.)	3	
2.	Дотримання ВИМОГ до ОФОРМЛЕННЯ курсової роботи:	9	
	– правильність оформлення титульної сторінки	1	
	– наявність анотації та правильність її оформлення	1	
	– правильність структури представленої роботи	1	
	– правильність оформлення заголовків, підзаголовків	1	

	– правильність оформлення числового, графічного та ілюстративного матеріалу	2	
	– правильність оформлення друкованих, електронних джерел та посилань на Інтернет-ресурси.	2	
	– представлення роботи на електронному носії	1	
3.	Дотримання ТЕХНІЧНИХ ВИМОГ до ОФОРМЛЕННЯ курсової роботи:	8	
	– достатній обсяг роботи (____ сторінок)	1	
	– дотримання стандартів шрифту, інтервалу тексту	3	
	– наявність автоматичної нумерації сторінок	2	
	– наявність автоматично створеного змісту	2	

№ з/п	Критерії оцінювання курсової роботи	Максимальна кількість можливих балів	Кількість набраних балів
4.	Характеристика ВСТУПУ:	4	
	– наявність обґрунтування актуальності теми	2	
	– визначення мети та постановка задач курсової роботи	2	
5.	Характеристика ТЕОРЕТИЧНОЇ ЧАСТИНИ:	15	
	– повнота представлення теоретичного матеріалу щодо розглядуваної проблеми	8	
	– наявність ілюстративного матеріалу та його характеристика	7	
6.	Характеристика ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ:	30	
	– обґрунтування доцільності практичної розробки	3	
	– оригінальність та самостійність практичної розробки	5	
	– педагогічна цінність практичної розробки	4	
	– обґрунтування вибору програмного засобу для реалізації практичної розробки	5	
	– наявність описової технічної документації або методичних рекомендацій	6	
	– ступінь готовності до впровадження або апробація розробки, її впровадження	7	
7.	Характеристика ВИСНОВКІВ:	5	
	– відповідність висновків поставленим завданням	2	
	– наявність характеристики результатів дослідження	3	
8.	Характеристика СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	5	

	– достатній обсяг джерельної бази (використано ____ джерел)	1	
	– актуальність використаних джерел	1	
	– наявність посилань у тексті роботи на всі подані джерела	3	
9.	Характеристика РІВНЯ НАУКОВОСТІ курсової роботи:	20	
	– логічна послідовність і науковий стиль представлення матеріалу	5	
	– оригінальність та новизна представленої роботи	5	
	– оприлюднення результатів виконаної роботи (публікація, доповідь на конференції, тощо)	10	
	РАЗОМ	100	

ВИСНОВОК:

Курсова робота, що представлена студентом отримує _____ балів.

Науковий керівник _____

(підпис)

(наук. ступінь, прізвище, ініціали)

_____ 20__ р.

ДОДАТОК Г
ДОВІДКА
про перевірку на плагіат

Назва роботи: _____
_____

Вид роботи (монографія, підручник, посібник, конспект лекцій, методичні рекомендації, реферат, дистанційний курс, науково-дослідна робота на конкурс, кваліфікаційна (курсowa) робота, наукова стаття, тези наукових доповідей або інше): _____

Автор(и) _____
_____
_____

Обсяг роботи: _____

Програмний засіб перевірки на плагіат: _____

Результати перевірки на плагіат (рівень оригінальності у відсотках): _____

Рівень оригінальності авторського тексту (у відсотках) _____

Загальний висновок: _____
_____
_____

Завідувач кафедри

Науковий керівник роботи

Дата

перевірки

Укладачі:
проф. Маркіна Т.Ю, доц. Кукіна О.М.,
доц. Ликова І.О., проф. Леонтьєв Д.В., доц. Твердохліб О.В.

Назва видання:
НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ
(спеціальність: 014.05 Середня освіта (біологія та здоров'я людини);
014.06 Середня освіта (хімія); 091 Біологія; 014. Середня освіта
(Здоров'я людини))

Надруковано у авторській редакції

Відповідальний за випуск – Ликова І.О.

Відповідальність за дотримання вимог доброчесності несуть автори

Підписано до друку 11.03.2020. Формат 60 × 84 / 16.
Папір офісний. Умовн. друк арк. 5,5. Тир. 300 прим.

Харків: ХНПУ, 2020.

Надруковано з готового оригінал-макету у друкарні ФЦП Петров В.В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців
Запис № 248000000001066167 від 08.01.2009 р.
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137
тел. (057) 778-60-34; e-mail:bookfabrik@mail.ua